

บทที่ ๕

บทสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในสังคมไทยโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือ (๑) เพื่อศึกษาหลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พุทธศาสนา (๒) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในสังคมไทย และ (๓) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในสังคมไทย สรุปผลจากการวิจัยพบว่า

๕.๑.๑ หลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหา หลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาไว้ ดังนี้ ทฤษฎีมิกัตถประโยชน์ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน หรือประโยชน์อันจะพึงได้รับการประกอบกิจการหรือมีอาชีพที่สุจริต ถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจการนั้น เป็นผลที่ได้ทันตาเห็นในชาติปัจจุบันไม่ต้องรอถึงชาติหน้า ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการประกอบสัมมาอาชีพ เช่น ทรัพย์สิน เงินทอง เกียรติยศ ชื่อเสียง การยกย่อง สรรเสริญ บางครั้งก็เป็นผลประโยชน์ที่เป็นวัตถุหรือผลตอบแทนทางด้านจิตใจก็ได้ ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบันนี้มีอยู่ ๔ ประการคือ

๑. อุภูฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียรเลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่องอันเป็นอุปายในการทำงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่าง ๆ

๓. กัลยาณมิตรตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมโดย้อมดำรงตนเจรจาสนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้นซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

๔. สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนักไม่ให้ฝืดเคืองนัก ด้วยคิดว่ารายได้ของเราจะต้องเหนือรายจ่าย และรายจ่ายของเราจะต้องไม่เหนือรายได้

การปฏิบัติตามหลักธรรมนี้จะได้ผลคือการมีทรัพย์ในปัจจุบัน แต่ว่าสาเหตุที่ทุกคนต้องดิ้นรนศึกษาเล่าเรียน ก็เพื่อให้มีหน้าที่การงานที่ดี มีเงินเดือนใช้ หรือต้องทำงานหนัก ก็เพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เมื่อได้เงินมาแล้วก็ต้อง พยายามรักษามันไว้กับตัวให้นานที่สุด หรือใช้จ่ายให้คุ้มค่าเงินที่สุดเพื่อให้ชีวิตมีความสุข คือ ความสุขที่เกิดจากการมีทรัพย์ตามหลักพุทธศาสนา คือ สุขจากการมีทรัพย์ สุขเกิดการใช้ทรัพย์ สุขเกิดจากการไม่มีหนี้ และสุขเกิดจากการประกอบอาชีพที่

สุจริต ความสุขที่ได้รับในปัจจุบันสามารถหาได้เมื่อมีทรัพย์ ดังนั้นจึงต้องปฏิบัติตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ทั้ง ๔ ประการ

๕.๑.๒ สภาพปัญหาในสังคมไทย

สภาพปัญหาในสังคมไทย ปัญหาชีวิตในสภาพสังคมไทยปัจจุบันสรุปได้เป็นข้อดังนี้ (๑) ปัญหาความยากจน (๒) ปัญหาอาชญากรรม (๓) ปัญหาติดสิ่งเสพติด (๔) ปัญหาทางค่านิยม ฟุ้งเฟ้อ หลุหลุ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมไทยทั้งทางด้านการเมือง การเศรษฐกิจ สังคม ก่อให้เกิดปัญหาในสังคมไทยมากมาย เช่น ปัญหาความยากจน คนมีปัญหาเรื่องปากท้อง ความเป็นอยู่ อาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการเสื่อมทรามทาง ด้านศีลธรรม การละเลยหลงใหลวัฒนธรรม ต่างประเทศ ปัญหาค่านิยมวัตถุนิยม ปัญหาปล้น จี้ ฉกชิงวิ่งราว เหล่านี้เป็นต้น ส่งผลให้สังคมไทยจากที่เคยสงบสุข เป็นสังคมแห่งการพึ่งพากัน เอื้ออาทรต่อกัน กลายมาเป็นสังคมที่ผู้คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น อยู่แบบตัวใครตัวมัน ไม่สนใจกัน แข่งขันกันทำมาหากิน ต้องแข่งกับเวลา ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว เพิ่มขึ้น รายได้น้อยไม่พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ทุกคนให้ความสำคัญกับเงินมากกว่าสิ่งใด สังคมไทยจึงมีปัญหามากมาย ซึ่งพอจะสรุปเพื่อเป็นแนวทางการประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในแก้ไขปัญหาดังนี้

๑. ปัญหาความยากจน
๒. ปัญหาอาชญากรรม
๓. ปัญหาติดสิ่งเสพติด
๔. ปัญหาทางค่านิยมฟุ้งเฟ้อ หลุหลุ

๑. ปัญหาความยากจน คือสภาพของการดำรงชีวิตของบุคคล ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และไม่สามารถบำบัดความต้องการทั้งร่างกายและจิตใจ จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีสภาพเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่สังคมวางไว้เครื่องวัดความจนโดยใช้รายได้ของประชากรเป็นเกณฑ์ มีวิธีวัด ๒ ทางใหญ่คือ ๑. ความยากจนเชิงสัมบูรณ์ (Absolute poverty) ใช้วิธีคำนวณว่า รายได้ขนาดไหนที่คนเราจะใช้ยังชีพและดำรงชีวิตต่อไปได้ เช่น มีอาหารการกินที่เพียงพอหรือไม่ มีเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น ค่าเช่าบ้าน, เสื้อผ้า, เชื้อเพลิง เป็นต้น ๒. ความยากจนเชิงเปรียบเทียบ (Relative poverty) ใช้วิธีเปรียบเทียบว่าใครจนกว่าใคร มากน้อยเพียงไร หรือจนกว่ารายได้เฉลี่ยมากน้อยกว่ากันเพียงพอต่อการดำรงชีพหรือไม่ จากการวิจัยพบว่า คนจนมี ๒ ประเภท คือ ๑.จนแต่กำเนิด บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย มีฐานะความเป็นอยู่ยากจนหรือค่อนข้างยากจนขาดแคลน เมื่อกำเนิดลูกหลานมา คนเหล่านั้นก็ต้องเป็นคนยากจนตามบรรพบุรุษ ๒.ยากจนภายหลัง คือบุคคลประเภทนี้ ไม่ได้ยากจนแต่กำเนิด มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดี หรือค่อนข้างดี มีทรัพย์สินต่าง ๆ แต่ภายหลังกลายเป็นคนยากจนเพราะสาเหตุต่าง ๆ เช่น เพราะประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ เพราะภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ การค้าขายขาดทุนอย่างหนัก

๒. ปัญหาอาชญากรรม สภาพสังคมไทยในยุคปัจจุบัน มีปัญหาทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ปัญหาการว่างงาน รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต การหลงใหลวัตถุนิยมจนเกินไป สภาพสังคมที่ต่างคนต่างอยู่ไม่สนใจกัน เกิดความแตกต่างระหว่างคนจนกับคนรวย เกิดปัญหาขาดแคลนที่อยู่อาศัย ปัญหาที่เกี่ยวกับการศึกษา เด็กผู้ด้อยโอกาสจำนวนมากไม่ได้รับการส่งเสริมดูแล เรื่องการศึกษา และปัญหาที่สำคัญยิ่งต่อสภาพสังคมไทยอีกอย่างหนึ่ง ปัญหานั้นก็คือ ปัญหาอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน เช่น คดีฆ่าผู้อื่น ทำร้ายร่างกาย ข่มขืนกระทำชำเรา ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ เป็นต้น ดังที่เป็นข่าวปรากฏตามสื่อต่าง ๆ ไม่เว้นแต่ละวัน

๓. ปัญหาติดสิ่งเสพติดซึ่งเป็นปัญหาบ่อนทำลายความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศที่สำคัญ นับเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ที่จะเข้ามาทำลายความสงบสุขของครอบครัวชุมชน และสังคม เป็นภัยที่น่ากลัวที่กำลังเป็นปัญหาหนักสำหรับเยาวชนบุตรหลาน ที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ค้าขายยาเสพติด หรือเสพยาเสพติด เป็นผลให้ผู้เสพยาเสพติดก่อปัญหาอาชญากรรมขึ้นมา ได้สาเหตุการเสพยามาจากพฤติกรรมอยากรู้อยากลอง คนในครอบครัวเสพยาเสพติด สภาพสังคมรอบด้าน มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ว่างงาน มีหนี้สิน ความเชื่อผิด ๆ ที่ว่า ยาเสพติดช่วยบรรเทาความทุกข์ได้ และสาเหตุที่ติดยามาจากการเล่นการพนัน

๔. ปัญหาค่านิยมฟุ้งเฟ้อ หรูหรา ค่านิยมใช้สินค้าราคาแพง ให้มีความสำคัญกับเงินมากกว่าคุณค่าในตัวคน ยกย่อง ผู้มีอำนาจ มีเงิน รักความสนุกสนาน ความสะดวกสบาย รักความหรูหรา ฟุ่มเฟือย ขาดระเบียบวินัยขาดความกระตือรือร้น ขาดความอดทน เชื่อเรื่องโชคลางและอำนาจเหนือธรรมชาติ ชอบเล่นการพนัน ใช้จ่ายเกินตัว นำไปสู่ปัญหานี้สิน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้สังคมไทยไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สงบสุขเริ่มหายไปจากเดิม ทั้งที่คนไทยนับถือพุทธศาสนา เคยมีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปัจจุบันกลับกลายเป็นเห็นแก่ตัวมากขึ้น แข่งขันกันทำมาหากิน แย่งชิงฉกฉวยโอกาส ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนไป

๕.๑.๓ การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการแก้ไขปัญหในสังคมไทย

ผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหาการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการแก้ไขปัญหในสังคมไทยไว้ดังนี้

๑. การประยุกต์ใช้หลักอัฐฐานสัมปทาในการแก้ไขปัญหความยากจน การถึงพร้อมด้วยความเพียร คือ ความขยันหมั่นเพียร ความพยายาม ความบากบั่นมั่นคง มานะ อดทน ในการประกอบสัมมาอาชีพ ธรรมที่ตรงกันข้ามคือความเกียจคร้านการทำงาน มักอ้างเหตุผลต่าง ๆ เพื่อที่จะไม่ทำงาน และปัญหาความยากจนเกิดจากการติดอบายมุข อาการของคนมีความขยัน คือมี มานะ

อดทน ทำงานหนักเอาเบาสู้ ตื่นตัวตลอดมีน้ำใจกับเพื่อน ๆ สนใจใฝ่เรียนรู้งาน ไม่ปล่อยงานให้ค้างค้ำ หลีกเว้นจากการประกอบมิจฉาชีพ

๒. การประยุกต์ใช้หลักอารักขสัมปทาในการแก้ปัญหาอาชญากรรม การถึงพร้อมด้วยการรักษา คือมีทรัพย์เก็บสำรองไว้ สำหรับใช้จ่ายตามสมควร เพราะเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินขึ้น ก็จะไม่ต้องประสบกับความยากลำบากในการหาทรัพย์มาใช้จ่าย ควรหลีกเลี่ยงการเล่นการพนันต่างเพื่อให้ได้เงินมาง่าย ๆ โดยทำงานไม่มาก ไม่หนัก เมื่อเงินไม่พอใช้ก็ก่อปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้เงินมา จึงควรมีการวางแผนการใช้เงินให้ดีเมื่อได้เงินมาจากการทำงาน การใช้จ่ายในครัวเรือน ปลุกฝังคุณธรรมทางพุทธศาสนา คือ ขยันหา รักษาดี มีกัลยาณมิตร เลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ ประหยัดอดออม เพื่อบริโภค ตามหลักสันโดษ ๓ ประการ คือ ๑) พอใจในสิ่งที่ตนมียินดีในสิ่งที่ตนได้ ๒) ยินดีในสิ่งที่ตนมี ไม่ใช่สอยเกินขอบเขต ๓) ยินดีความพอดีในอารมณ์ไม่ยินดีร้ายกับมันมาก ที่สอนให้ยินดีพอใจในสิ่งตนมีก็เพื่อแก้ปัญหาการขาดเงิน การใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย เมื่อขัดข้องเรื่องการเงินก็ก่อปัญหาอาชญากรรม ดังนั้นเพื่อป้องกันปัญหาเรื่องการขาดเงินที่จะเกิดขึ้น ผู้ต้องการความสุขในโลกปัจจุบันนี้ จึงควรปฏิบัติตามหลักทฤษฎีมิกตประโยชน์ ข้อที่ว่า อารักขสัมปทา คือ การถึงพร้อมด้วยการรักษา ดังกล่าวมา

๓. การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตตาในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัญหายาเสพติดให้โทษ คนที่เสพยาเสพติด เนื่องจากอยากลอง ถูกเพื่อนชักชวน ต้องการหนีความจริง โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น วัยเรียน เป็นวัยที่ดำเนินชีวิตอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ เป็นวัยที่ใฝ่หาความรู้ อยากเห็น อยากลองของใหม่ รักพวกพ้อง รักเพื่อน เชื่อเพื่อน เป็นต้น ดังนั้นเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองในการไม่หลงผิดเดินเข้าสู่วงจรของยาเสพติด การคบเพื่อนจึงเป็นสาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งของปัญหายาเสพติด พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เลือกคบหาบัณฑิต หลีกเลี่ยงคบคนพาลเพราะคนพาลนำความเสื่อมมาให้สอนให้คบกัลยาณมิตรคือมิตรที่ดีแนะนำประโยชน์ให้ ช่วยเหลือแนะนำเพื่อนด้วยกันให้เห็นแต่ทางที่ดีทางที่เจริญสนับสนุนชักจูงชี้ช่องทางแบบอย่างตลอดจนเป็นเครื่องเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี ชักชวนไปในทางที่ดี ไม่นำพาไปเสพยาเสพติด สร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองและไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

๔. การประยุกต์ใช้หลักสมชีวิตาในการแก้ไขปัญหาค่านิยมฟุ้งเฟ้อ หรุหรา คนไทยมีค่านิยมชอบใช้ของต่างประเทศ ชอบเลียนแบบชาวต่างประเทศโดยรับเอาวัฒนธรรมของต่างประเทศเข้ามามาก ชอบทำตัวเป็นคนร่ำรวยเนื่องมาจากการใช้สินค้า ชอบใช้ของแพง ๆ ทำให้คนอื่นมองว่าตัวเองเป็นผู้ที่ร่ำรวย ต้องการให้คนอื่นยกย่องนับถือ เป็นคนที่ต้องมีเกียรติ โดยไม่ต้องการให้ใครมามองว่าตัวเองจนลำบาก หรือต่ำต้อยกว่าคนอื่นสินค้าที่นิยมบริโภค ได้แก่ บ้านหรูหรา รถยนต์ ทานอาหารนอกบ้านชอบอาหารต่างชาติ อาทิ อาหารญี่ปุ่น, อาหารอิตาลีราคาแพง

ในทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงหลักการครองตนในการใช้ชีวิตอย่างเหมาะสมตามความพอดีตามหลักสมชีวิตา รู้จักใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น ทรัพย์ก็จะอำนวยความสุขให้ ดังพุทธศาสนาสอนเรื่องสุขของคฤหัสถ์ ๔ ประการคือ สุขเพราะมีทรัพย์ สุขเพราะใช้ทรัพย์ สุขเพราะไม่มีหนี้ และสุขเพราะการงานสุจริต สอนให้รู้จักอดออมไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ไม่ใช่เกินฐานะของตัวเอง ไม่เป็นคนมีหนี้สินรุงรัง ตนเองไม่ได้รับความเดือดร้อนครอบครัวยังไม่เดือดร้อน ปัญหาต่าง ๆ ก็จะหมดไป

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยศึกษาได้พบว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมอีก ทั้งในด้านการสังคมและทางด้านการวิจัยดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะด้านสังคมทั่วไป

๑. ในชีวิตประจำวันของคนในสังคมไทยยังขาดการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจกันอยู่มาก และเมื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์แล้วควรนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตตนเองเพื่อเกื้อหนุนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นอกเห็นใจกันในสังคมไทยให้มากขึ้น

๒. คนในสังคมไทยควรศึกษา และปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด เพราะจะสามารถนำพาตนไปสู่หนทางที่เจริญได้ ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข และเป็นการรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงเพราะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่จะต้องมิขาด ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาในหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ของวัยรุ่นไทย

๒. ควรศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของคนในสังคมไทยกับการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๓. ควรศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้สื่อเทคโนโลยีของพระสงฆ์ไทย